

Twée tinten grijs fietsen naar Santiago

Bert Kreber

**Twee tinten grijs
fietsen naar Santiago**

Verslag van een fietstocht van Bergerac naar
Santiago, via de Camino Francès

*Life is riding a bicycle
to keep your balance
you must keep moving*

Colofon

Twee tinten grijs fietsen naar Santiago

© Bert Kreber, Heemstede – 2015

www.bravenewbooks.nl

www.fietsreisboeken.nl

www.bol.com

ISBN 9 789402 132533

Presentatie van het boek vond plaats tijdens de viering van de zeventigste verjaardag van Ton Juffermans met wie ik zoveel jaren fietsplezier heb beleefd.

En wordt opgedragen aan mijn lieve vrouw Antoinette voor het begrip voor mijn afwezigheid vanwege de reis en de vele uren die ik aan de voorbereiding van het boek besteed heb.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar Leon van Schie en Ton van Soest, voor hun advies en editing werkzaamheden.

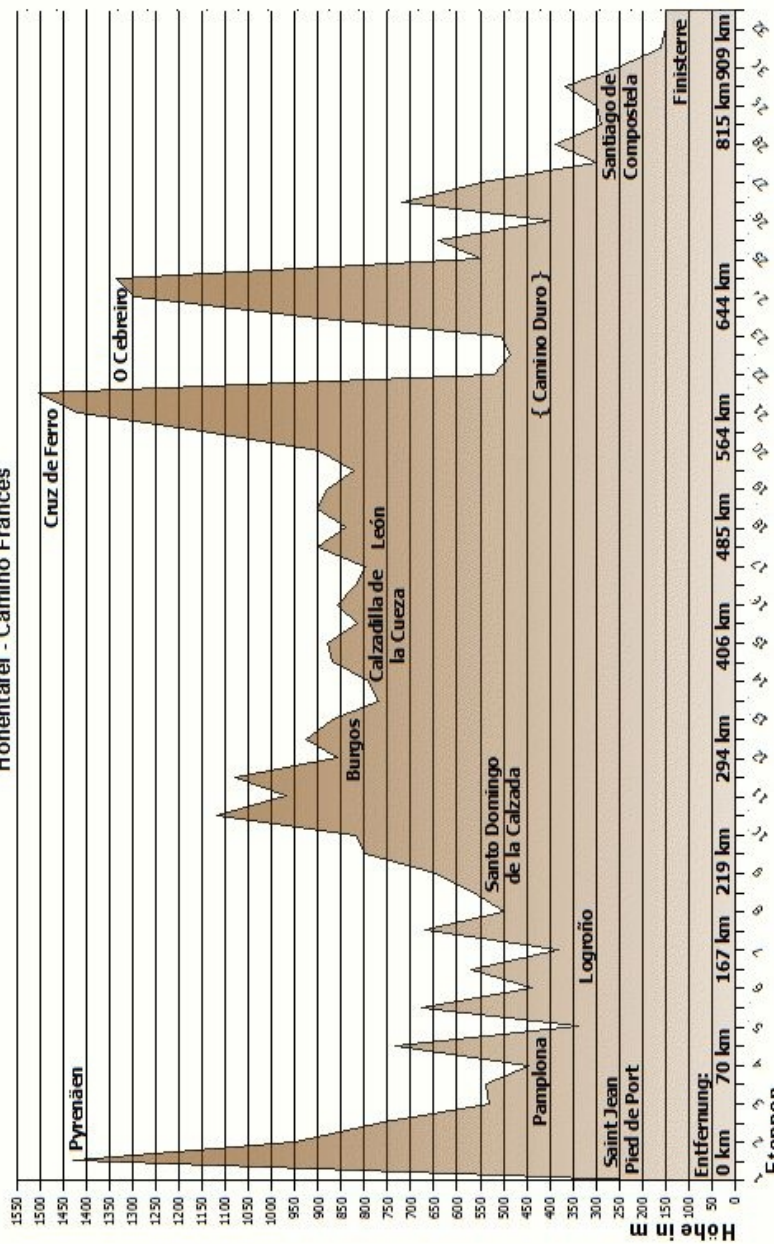

Van Bergerac (bij Bordeaux) naar Santiago

Inhoud

	Pagina
1. Voorwoord	9
2. Historische achtergrond	12
3. Inleiding	18
4. Voorbereiding	20
5. Bergerac - Castillon la Bataille (59 km)	24
6. Castillon la Bataille - Cadillac (75 km)	30
7. Cadillac - Labouheyre (114 km)	37
8. Labouheyre - Dax (95 km)	45
9. Dax - Biarritz (64 km)	55
10. Biarritz - St Palais (95 km)	62
11. St. Palais - St. Jean Pied de Port (23 km)	74
12. St. Jean Pied de Port - Pamplona (90 km)	83
13. Pamplona (rustdag)	92
14. Pamplona - Estella (89 km)	96
15. Estella - Logrono (56 km)	110
16. Logroño – Santo Domingo de la Calzada (95 km)	118
17. Santo Domingo de la Calzada - Burgos (88 km)	126
18. Burgos (rustdag)	133
19. Burgos - Carrion de los Condes (102 km)	139
20. Carrion de los Condes - Leon (98 km)	148
21. Leon (rustdag)	154
22. Leon - Astorga (78 km)	159
23. Astorga - El Acebo (39 km)	171
24. El Acebo - Alto de Poio (89 km)	184
25. Alto de Poio - Portomarin (75 km)	198
26. Portomarin - Salceda bij A Calzada (73 km)	208
27. Salceda - Santiago de Compostela (31 km)	215
28. Nawoord	229

Höhentafel - Camino Francés

1. Voorwoord

Dit boek geeft een chronologisch verslag van de fietstocht naar Santiago die ik, Bert Kreber, samen met mijn vriend Ton Juffermans, dochter Karin, schoonzoon Maurice en zoon Robbert, heb volbracht.

Periode: 30 augustus tot en met 21 september 2013.

Startplaatsen:

- Bert (70) vanaf Bergerac, gelegen 120 km ten noordoosten van Bordeaux, 30 augustus 2013.
- Ton (68) vanaf Biarritz, 4 september 2013.
- Karin (42), Maurice (42) en Robbert (39) vanaf Leon, 15 september 2013.

Aankomst: Santiago de Compostela, Galicië, Spanje, 21 september 2013.

Na mijn terugkeer in Nederland vertelden lezers van mijn website, waarop ik dagelijks verslag deed van onze reis, dat zij genoten hadden van alle verhalen. Van diverse zijden werd mij toen gesuggereerd deze pelgrimstocht in boekvorm vast te leggen. Het resultaat ligt hiervóór u.

De St. Jacobs pelgrimsroute was één van de belangrijkste vroeg-christelijke pelgrimsroutes en dateert al van rond 830 toen de eerste pelgrims de tocht naar Santiago vanuit Europa begonnen te maken.

Er zijn drie aanlooproutes die samenkomen in het plaatsje St. Jean Pied de Port aan de voet van de Pyreneeën. Daar start het laatste maar meest indrukwekkende gedeelte van de route. De meest

westelijke aanlooproute loopt vanaf Haarlem via Tours, de tweede vanaf Maastricht via Le Puy in de Auvergne en de derde, meest oostelijke, vanuit Italië via Montpellier.

De route vanaf de Franse grens over de Pyreneeën (via o.a. de Ibaneta pas) en de Spaanse hoogvlakten naar de plaats waar de heilige Jacobus begraven ligt heet de Camino Francès. Om de eenvoudige reden dat alle drie aanlooproutes vanuit Frankrijk op één punt samenkomen en vandaar naar Santiago leiden. Op de Camino Francès is de historie in bijna iedere stad en elk dorp voelbaar aanwezig.

Ik wilde minstens drie weken onderweg zijn om los van alle beslommeringen te komen. Ton wilde niet langer weg dan twee weken en de kinderen konden vanwege hun werk slechts een week van huis zijn. Daarom startte ik als eerste alléén vanuit Bergerac dat ongeveer honderd kilometer ten noordoosten van Bordeaux ligt. Daar in de buurt loopt de meest westelijke aanlooproute zuidwaarts vanuit Tours langs St. Emilion naar St. Jean Pied de Port. Met de fiets mee aan boord van Transavia was dit vertrekpunt gemakkelijk te bereiken. Ton koos voor Biarritz, ook een eindbestemming van Transavia. De jongelui sloten aan met de aanvliegroure via Londen naar Oviedo en vandaar met een taxi naar Leon.

Het was al met al een fantastische ervaring. Het leek wel of je terug fietste in de tijd dwars door een godverlaten maar schitterend landschap en dorpjes waarin talrijke monumenten de tijd van de Middeleeuwen nog stevig omarmd houden. De reis is méér dan een gewone fietstocht. Je bent op weg samen met vele andere pelgrims te voet of per fiets, allen met hetzelfde einddoel. Je staat oog in oog met talloze getuigenissen van miljoenen pelgrims die dezelfde tocht in de eeuwen er voor gemaakt

hebben. Het was een sport om in elke plaats op zoek te gaan waar St. Jacobus wordt afgebeeld als pelgrim of als Morenododer, in een standbeeld, in een schilderij of in een gebrandschilderd raam.

De zware fysieke inspanningen op de fiets door het geaccidenteerde terrein, gecombineerd met de spirituele omgeving en unieke historie, maakten deze reis tot een van de meest bijzondere in mijn leven terwijl ik best mag zeggen dat ik heel wat van de wereld gezien heb.

Zo bijzonder dat ik me al snel na terugkomst in Nederland voornam zeker nog een keer naar Santiago te fietsen maar dan via een pelgrimsroute vanuit een andere richting. Deze wens ging al snel in vervulling toen ik één van mijn lezers tegenkwam die zo enthousiast geworden was door mijn verhalen dat hij ook wel eens zo'n fietstocht wilde maken. Zo gezegd zo gedaan. Ik startte deze tweede pelgrimstocht op 16 april 2014 in Sevilla en fietste de Via de la Plata, de Zilverroute, die vandaar naar Santiago loopt. Ook hiervan is weer een dagelijks verslag gemaakt op de website en dit verslag is ook in een boek gegoten met als titel: "Fietsen naar Santiago is verslavend". Want dat is het met recht!

Een derde pelgrimstocht staat gepland voor de zomer van 2016. Deze tocht met als startplaats Biarritz volgt de pelgrimsroute langs de noordkust van Spanje naar Oviedo, bekend als de Camino del Norte, en vandaar langs de Camino Primitivo naar Santiago.

2. Historische achtergrond

Voor een beter begrip van de historische context waarin we onderweg de vele historische en culturele bezienswaardigheden tegenkomen geef ik hieronder een korte beschrijving van de periode waarin de Camino Francès zich ontwikkelde tot de belangrijkste pelgrimsroute in Europa. Het was een roerige tijd die zich

Sint Jacobus als Peregrino (pelgrim)

kenmerkte door de inname van Spanje door de Moren, de herovering door de christenen en tenslotte de ontwikkeling van het koninkrijk Castilië-Leon tot een superrijke natie dankzij de ontdekking van Amerika. En niet te vergeten Sint Jacob die een bijzondere plaats innam in dit geheel.

Het tijdperk van de Moren

In het begin van de 8ste eeuw hadden de Arabieren hun heerschappij gevestigd in geheel Noord-Afrika. Deze Arabieren in de volksmond Moren genoemd vielen in 711 het zuiden van Spanje binnen onder hun veldheer Tarik. Diens naam leeft nog voort in de naam Gibraltar (verbastering van Djebel al Tarik = rots van Tarik). Dankzij de Zilverroute, in de Romeinse tijd aangelegd als heerbaan voor de Romeinse legioenen, en de verdeeldheid onder de lokale vorsten konden de Moren snel naar het Noorden oprukken. Uiteindelijk in de Picos de Europa, het bergachtige gebied aan de Golf van Biskaje, wisten de katholieke koningen uit het noorden de Moren voor het eerst tot staan te brengen.

Met Andalusië als kerngebied en Cordoba als hoofdstad ontwikkelden de Moren een zeer verfijnde beschaving waarin moslims, joden en christenen redelijk verdraagzaam naast elkaar konden leven. Dat wil zeggen dat de christenen en joden voor die verdraagzaamheid wel een extra belasting moesten betalen. De Moorse vorstendommen kenden lange perioden van godsdienstvrijheid voor joden en Mozarabes zoals de christenen in Moors Spanje genoemd werden.

Een aantal bouwwerken die aan de Moorse tijd doen herinneren komen vooral voor in de door de Moren veroverde gebieden. Deze constructies zijn lichter, luchtiger en kleurrijker. Mozarabe is de bouwstijl die ontwikkeld is door christenen in de Moorse tijd terwijl Mudejar de bouwstijl is die na de herovering door de christenen toegepast werd door tot het christendom bekeerde Moren.

Gebieden in het noorden van Spanje konden door de Moren niet of niet blijvend veroverd worden. Dat bleef

voornamelijk christelijk. Vandaar uit begonnen de christenen langzaam aan de herovering op de Moren. Deze herovering staat bekend als de *Reconquista*. Pas in 1492 werd het laatste Moorse bolwerk Granada ingenomen door de legers van de katholieke koningen Fernando II van Aragon en Isabel I van Castilië. Het was niet toevallig dat in hetzelfde jaar Columbus Amerika ontdekte. De koningen gaven pas groen licht aan Columbus na de euforie van de inname van Granada.

St Jacobsschelp met de afbeelding van de Orde van het Rode Zwaard

Het koninkrijk Castilië en Leon

Na de Moorse verovering van Spanje wisten de christenen alleen in het bergachtige noorden van Spanje een aantal onafhankelijke enclaves te behouden. Het eerste onafhankelijke christelijke staatje was Asturias. De eerste overwinning op de Moren werd behaald in 722 bij Covadonga. Daarna breidde Asturias zich snel uit en ontstond de staat Castilië waarin Santiago de Compostela uitgroeide tot de belangrijkste bedevaartsplaats van Europa.

Vandaar uit rukten de ridders van de Orde van Santiago, de Orde van het Rode Zwaard, zuidwaarts op; eerst over de rivier Douro en vervolgens in 1085 met de verovering van de stad Toledo aan de Taag door de roemruchte ridder El Cid. Hij ging verder en wist zelfs Valencia in te nemen. Gedurende deze succesvolle periode bereikten de pelgrimstochten naar Santiago hun hoogtepunt.

Santiago en Sint Jacob

Sint Jacobus is een van de twaalf apostelen van Jezus. Om hem te onderscheiden van de andere Jacobus uit de Twaalf wordt hij de “Maior” Meerdere (= de oudere) genoemd. Samen met Johannes en Petrus maakte hij deel uit van het selecte groepje van drie dat getuige was van een aantal bijzondere momenten in het leven van Jezus. In het jaar 44 werd Jacobus op last van Herodes met het zwaard gedood omdat hij volgens de legende weigerde met Herodes in debat te gaan. Hij werd zo de eerste martelaar.

Na zijn dood werd hij door zijn volgelingen in een bootje naar Spanje vervoerd en begraven op de plaats

waarop uiteindelijk de imposante kathedraal van Santiago is gebouwd. Zijn graf werd ontdekt in 813. Zijn lichaam zou bedekt zijn geweest met een type schelp dat later de naam jakobsschelp zou krijgen. De ontdekking van het graf werd al snel in samenhang gebracht met de strijd tegen de Moren omdat de christenen in het uiterste noorden stand wisten te houden. De plaats waar het graf gevonden werd kreeg de naam Santiago, het Spaanse woord voor Sint Jacob.

Sint Jacobus Matamoros als Morendoder

St Jacobus werd het boegbeeld voor de strijdende katholieke vorsten. Volgens de overlevering dreigden de katholieke legers in Clavijo rond 840 volledig in de pan gehakt te worden door de Moorse strijders. Ineens kwam er een wending in de strijd. Sint Jacob daalde op een wit paard neer uit de hemel en nam de leiding over. Met een groot zwaard maaide hij de Moren neer en wist de overwinning te behalen. Santiago (Sint Jacob) kreeg

hierdoor ook de naam Matamoros, dat in het Spaans 'Morendoder' betekent. Dat zwaard staat vaak afgebeeld op de jakobsschelp. Hierbij wil ik de kanttekening maken dat de hierboven genoemde veldslag waarschijnlijk nooit heeft plaatsgevonden maar pakweg 300 jaar later is 'bedacht' en een eigen leven is gaan leiden.

Het ligt voor de hand dat de pelgrimstochten in die tijd niet gemakkelijk en niet zonder risico waren. Bij aankomst in Santiago ontving de pelgrim de grote jakobsschelp die langs de kusten van Galicië gevonden wordt, als bewijs dat hij de tocht had voltooid. Tegenwoordig wordt deze schelp al bij vertrek op de rugzak of op de fietstas aangebracht. Zo wordt de reiziger onderweg gemakkelijk als pelgrim herkend, waarbij hem dan onderweg alle hulp wordt aangeboden.

3. Inleiding

Nog twee weken te gaan. De datum van 30 augustus 2013 nadert snel. Dat is de datum waarop de fietstocht naar Santiago de Compostela van start gaat. Die dag vlieg ik met Transavia naar Bergerac waar ik met de tocht ga beginnen.

Het idee is ontstaan november 2012 tijdens een diner voor mijn zeventigste verjaardag. Karin, mijn dochter, vroeg mij wat ik nog zo graag zou willen doen dat ik tot nu toe nog niet had gedaan en spontaan kwam toen het idee van de fietstocht naar Santiago bij me op. Al discussiërend werden Karin en haar man Maurice zó enthousiast dat zij ter plekke besloten de laatste week vanaf Leon naar Santiago mee te fietsen. Enkele weken daarna besloot ook Robbert, mijn zoon, mee te gaan. Mijn fietsmaat Ton Juffermans, met wie ik al elk jaar een grote fietstocht op de racefiets in het buitenland maak, gaat ook mee.

Deze keer dus niet op een racefiets maar op een trekking fiets beladen met fietstassen en overnachten in eenvoudige hotelletjes (refugios en albergues). Ton en ik hebben beiden voor deze gelegenheid de trekking fiets tweedehands via marktplaats aangeschaft, er van uitgaande dat we zo'n fiets maar één keer zouden gebruiken. Karin, Maurice en Robbert huren voor die ene week ter plaatse een mountainbike met de tassen er bij.

De tocht vanuit Bergerac naar Santiago beslaat ongeveer 1500 km. Het is de bedoeling dat wij met z'n vijven op zaterdag 21 september in Santiago aankomen. Daar zal de rest van mijn familie (mijn vrouw Antoinette, Kim, de vrouw van Robbert en kleindochter Bo) en Metha,

de vrouw van Ton, ons op het plein van de kathedraal verwelkomen. Op 23 september vliegen wij met z'n allen terug vanuit Porto in Portugal naar Amsterdam. In Porto leveren we de auto's in die we gehuurd hebben op het vliegveld. Het is een ingewikkelde klus om logistiek alles goed op elkaar af te stemmen.

Het is de bedoeling middels een website zo mogelijk elke dag de achterblijvers van de gebeurtenissen op de hoogte te houden.

Twee weken vóór vertrek spreken we de reis nog een keer met elkaar door en de laatste week is het inpakken geblazen. Belangrijk is om te besluiten wat nu wel of niet mee genomen moet worden. We hebben geen ervaring met een tocht waarbij we de bagage op de fiets mee nemen. We weten wel dat elke kilo er één is die tegen de bergen omhoog getorst moet worden.

Als je wat meer wilt weten over de St. Jacob pelgrimsroute ga dan naar de website van het Nederlandse Genootschap van St. Jacob: www.santiago.nl. Er komen tussen de 750 en 1500 pelgrims per dag aan in Santiago waarvan 85% te voet en 15% per fiets! Ik heb me over de onderwerpen die aan deze pelgrimstocht gerelateerd zijn goed voorbereid en veel gelezen. Ik heb begrepen dat het een heel speciale tocht moet zijn, anders dan andere. Ik heb er erg veel zin in en de anderen met mij!

4. Voorbereiding

De noodzakelijke fiets Apk

In de laatste week van augustus heb ik de fiets rijklaar laten maken en de inhoud van de tassen gecontroleerd. Fietsenmaker Patrick Hart heeft mij uitgelegd hoe ik onderweg een en ander zou kunnen repareren zoals een spaak vervangen, een nieuwe kettingschakel monteren, remblokjes afstellen (heel belangrijk als je met zoveel bagage de berg af gaat) of een kabel vervangen. Tijdens de controle beurt heeft hij de

fiets helemaal nagelopen. Langs de fietsroute kom je weinig fietsenmakers tegen, alleen in de grotere steden. De fietsbanden met een breedtemaat van 40 mm, die op de velgen van mijn fiets liggen, zijn lang niet altijd voorradig

onderweg. Dus een opvouwbare buitenband meenemen bevordert de gemoedsrust.

Inpakken en wegwezen

Aan de hand van een paklijst die ik heb samengesteld met behulp van op internet verzamelde informatie heb ik gisteren alle spullen bij elkaar gezocht die ik denk te moeten meenemen. Om het prettig te houden heb ik mij als doel gesteld niet meer dan 15 kg mee te nemen en deze optimaal te verdelen over de voor- en achtertassen. De afneembare stuurtas is bestemd voor meer waardevolle zaken zoals camera en Ipad mini. Deze mag natuurlijk niet ontbreken voor de communicatie met de achterban.

En niet te vergeten: de bekende en onmisbare routeboekjes St Jacobs route 1 en 2 van Clemens Sweerman die de gehele route naar Santiago voor de fietser in kaart heeft gebracht. Ik heb de routes in deze boekjes nauwgezet met behulp van Basecamp software in mijn computer gekopieerd en vandaar naar mijn Garmin Nüvi 550 navigatiesysteem geladen. Dit systeem is met een speciale klem zo op het fietsstuur te monteren. Een lieflijke vrouwenstem zal ons onderweg de weg wijzen. Die stem is werkelijk onmisbaar want onderweg op je scherm kijken in de felle zon met een snelheid van 40 km als je de berg afrijdt vraagt natuurlijk om ongelukken.

Antoinette brengt mij morgen 30 augustus met de auto naar Rotterdam Airport waar ik om half één met Transavia naar Bergerac vertrek. De fiets gaat mee in het vliegtuig onder de categorie “afwijkende bagage”. Hij dient tijdens het vervoer goed beschermd te zijn tegen stoten en krassen. Vooral de derailleur is kwetsbaar en de pedalen moeten gedemonteerd zijn. Ik wil de fiets verpakken in een

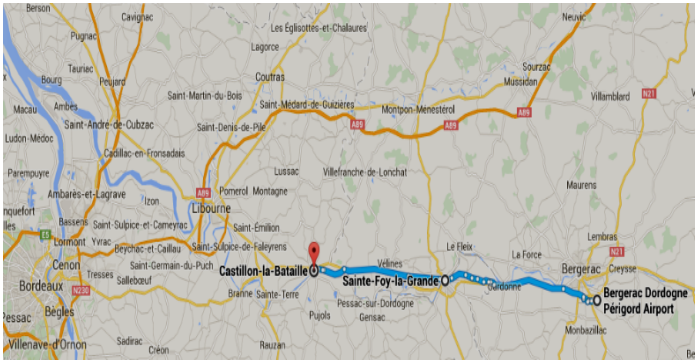
speciale fietsdoos maar dan past de fiets niet meer in de auto voor vervoer naar het vliegveld. Het vervoer naar het vliegveld daarom alléén al is een studie apart. Als ik het voorwiel er uit haal dan gaat de fiets nog net wèl in de auto met Antoinette er bij. In plaats van een fietsdoos heb ik daarom voor een andere oplossing gekozen: thuis heb ik de fiets zonder het voorwiel verpakt in 20 mm noppenfolie en in een kartonplaat die ik bij de fietsenmaker heb opgehaald. Eenmaal op het vliegveld aangekomen heb ik het voorwiel in de fiets teruggezet en ook de voorzijde met noppenfolie en karton ingepakt. Aangekomen in Bergerac kan ik dan de noppenfolie en het karton na het in stukken gescheurd te hebben gemakkelijk achterlaten in een prullenbak op het vliegveld, de pedalen monteren, het stuur recht zetten, en fietsen maar!

Een laatste grote trainingstocht heb ik vorige week gemaakt. Deze week heb ik mij beperkt tot twee kleine ritten om mijn krachten voor de grote tocht te bewaren.

Vanaf morgen kan ik méér dan genoeg fietsen. Ik ben er helemaal klaar voor!

5. Bergerac - Castillon la Bataille, 59 km

Logboek

30 augustus 2013

*Route: Bergerac – Monbazillac - Sainte Foy la Grande –
Castillon la Bataille*

Temperatuur: 27 graden, zonnig

Wind: windkracht 2 uit NW

Brandstof: 4 liter water

Verbruikte calorieën: 2.975

Gemiddelde snelheid: 18,5 km per uur

Afgelegde hoogtemeters: 325 meter